

Respons

Kina: Levirat

Problemstilling/spørsmål:

- Er det tradisjon for levirat blant han-kinesere i Kina?

Definisjon(er)

Levirat betegner en situasjon der en enke gifter seg med eller "arves" av sin avdøde ektemanns bror (Ingold 2000, s. 799).

Han-kineserne er den folkegruppa som utgjør majoriteten i Kina med ca. 93 % av befolkningen totalt.

Historisk

Leviratet har ikke vært en fast eller veletablert tradisjon blant han-kineserne opp gjennom historien. Særlig etter at konfusianismen fikk innflytelse, så mange på leviratet som incestuøst, og til tider forbød loven det. Med de mongolske herskerne under Yuan-dynastiet (1271-1368) ble imidlertid leviratet gradvis introdusert på bredere basis, og loven åpnet opp for det. Bettine Birge ved University of Southern California skriver at

The Chinese were shocked by the practice of the levirate, which by Chinese law amounted to incest. Nevertheless, over time Chinese in a range of income groups found the levirate attractive. [...] Many Chinese men and their parents in the 13th century attempted to carry out levirate unions, while widows and their parents sued to prevent them (Birge 2010, s. 280).

Med Ming-dynastiet (1368-1644) ble leviratet igjen forbudt og i (perioder av) både Ming- og Qing-dynastiet (1644-1911) kunne levirat straffes med døden. Ikke desto mindre besto praksisen som ikke helt uvanlig blant de fattigste i samfunnet.

Moderne tid

Leviratet er ikke forbudt i dagens kinesiske ekteskapslov og det nevnes heller ikke i lokal autonomilovgivning¹ i Kina, ifølge en forsker ved Universitetet i Oslo som Landinfo møtte i

¹ Kina har en rekke såkalt autonome enheter på provins-, prefektur- og fylkesnivå, og disse har delvis egen lovgivning som skal sikre en viss selvbestemmelse for de etniske minoritetene som bor der.

2010. Forskeren mente imidlertid at leviratet strider mot ekteskapslovens hovedprinsipp om frie ekteskap. Følgende paragrafer i ekteskapsloven er relevante i denne sammenhengen:

Article 2: A marriage system based on the free choice of partners, on monogamy and on equality between man and woman shall be applied. [...]

Article 3: Marriage upon arbitrary decision by any third party, mercenary marriage and any other acts of interference in the freedom of marriage shall be prohibited. The exaction of money or gifts in connection with marriage shall be prohibited. [...]

Article 5: Marriage must be based upon the complete willingness of both man and woman. Neither party may use compulsion on the other party, and no third party may interfere (Ekteskapsloven 2001).

China Quarterly trykket i 2010 en artikkel av Ellen R. Judd, professor i antropologi ved University of Manitoba. Judd skriver at leviratet er uvanlig der hun gjorde sitt feltarbeid i tre landsbyer i Sichuan og Chongqing, hovedsakelig befolket av *han*:

This was a practice described as present in living memory in the time of the Long March [altså midt på 1930-tallet], when a young husband in Li Home disappeared as a soldier and his wife eventually remarried one of his younger brothers. More recently, it followed the death of a young coal miner in [another] village.

Judd skriver at leviratet og enkelte andre gjenoppståtte (*revived*), "non-standard" ekteskapsformer fra tidligere tider² gjerne er forbundet med personlige tragedier og sosiale problemer. Disse ekteskapsformene er ifølge Judd et middel som folk i marginale jordbrukssamfunn tenker ut (*devise*) for å skape eller gjenskape familier. De er et kritisk (*high-stake*) valg som folk gjør innenfor – eller helt på grensa av – lokal kunnskap og lokale praksiser (Judd 2010). De er altså nødløsninger mer enn de er tradisjon eller sedvane.

Det etter hvert ganske store kvinneunderskuddet i Kina kan også være en medvirkende årsak til at skikken med levirat gjenoppstår enkelte steder. Judd skriver bl.a. at i én av landsbyene der hun gjorde feltarbeid, var det om lag 100 menn som ikke hadde lyktes i å gifte seg. Ingen av de tre landsbyene var blomstrende steder dit familier gjerne giftet bort sine døtre, og hver av dem hadde mer enn vanlige vansker med å fortsette familielinjene gjennom "den foretrukne og vanligste ekteskapsformen"³. Landsbyene hadde med andre ord vansker med å rekruttere framtidige hustruer (Judd 2010, s 934-935).

Blant han-kinesere kan leviratet altså sies å være, og å ha vært, en slags nødløsning når fattigdom og/eller andre forhold nødvendiggjør det. For mannens familie kan det være ønskelig fordi de beholder kvinnens arbeidskraft og unngår ny "brudepris"⁴. For noen menn kan dette også være eneste mulighet til å bli gift. For kvinnen betyr det, gitt patrilokale mønstre, at hun i det minste får bli hos eventuelle barn. Praksisen harmoniserer imidlertid dårlig med dagens lovgivning og de kommunistiske styresmaktene omtaler den stundom som "føydal", det vil si som avleggs og uønsket.

² Et annet er eksempelvis søsterbytte, se Judd 2010, s 934.

³ Judd spesifiserer ikke hva denne er, men det må antas å vise til patrilokalt ekteskap mellom ikke tidligere relaterte parter basert delvis på disses frie vilje og delvis på foreldrenes råd.

⁴ Både "brudepris", altså penger eller andre verdier som gis til kvinnens familie fra brudgommens familie, og medgift, altså eiendom som bruden tar med seg inn i ekteskapet, har tradisjoner i Kina.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Birge, Bettine (2010). *Women, Property, and Confucian Reaction in Sung and Yuan China (960-1368)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [Ekteskapsloven] (2001). *Marriage Law of the People's Republic of China*. Beijing: National People's Congress. Tilgjengelig fra <http://www.fmprc.gov.cn/eng/3625/3630/t18322.shtml> [lastet ned 1. juli 2013]
- Ingold, Tim (2000). *Companion Encyclopedia of Anthropology: Humanity, Culture and Social Life*. London: Routledge.
- Judd, Ellen R. (2010, desember). *Family Strategies: Fluidities of Gender, Community and Mobility in Rural West China*. *China Quarterly*, 204, 921-938. Tilgjengelig fra http://journals.cambridge.org/abstract_S0305741010001025 [lastet ned 1. juli 2013]

Muntlige kilder

- Forsker ved UiO. Samtale i Oslo, 2010.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.